

dr Anna Florek

Instytut Dobrej Edukacji w Gdańsku

dr Katarzyna Hall

Instytut Dobrej Edukacji w Gdańsku

Jak zmienić motywację zewnętrzną w wewnętrzną? – praktyczne doświadczenia szkoły bez ocen na co dzień

Zamiast podcinać skrzydła, dodajemy skrzydeł¹.

Abstrakt

Odejście od systemu klasowo-lekcyjnego i tradycyjnego oceniania, organizowanie wsparcia rozwoju ucznia (opieka mentorska) są podstawowymi założeniami Programu Dobrej Edukacji służącymi organizacji edukacji skupionej na uczniu. Założenia PDE realizowane są od pięciu lat w Akademii Dobrej Edukacji w Gdańsku. Jedną z ważnych składowych tego programu jest strategia oceniania. Opisane są praktyczne aspekty dotyczące funkcjonowania ucznia w szkole, w której na co dzień nie stawia się stopni, w kontekście diagnozy i ewaluacji postępów ucznia oraz oceniania.

Akademia Dobrej Edukacji w Gdańsku jest innowacyjnie zorganizowaną szkołą, która powstała w 2013 roku w Gdańsku. Istota proponowanej w ADE innowacji polega na zmianie metody pracy z uczniem poprzez odejście od systemu klasowo-lekcyjnego i tradycyjnego oceniania oraz dążenie do pełnej personalizacji procesu edukacji.

Realizowana w Akademii koncepcja edukacji spersonalizowanej oparta jest na świadomej i odpowiedzialnej pracy ucznia podążającego indywidualną drogą edukacyjnego rozwoju. W Akademii uczą się uczniowie od klasy 0 do matury (Akademia Dobrej Edukacji jest zespołem szkół – szkoły podstawowej, gimnazjum i liceum). Cele i wymagania są ustalane indywidualnie, a od każdego ucznia oczekiwany jest istotny postęp, ale bez mierzenia i wskazywania efektów na tle grupy (Program Dobrej Edukacji; Florek, 2017).

W rozwijanej koncepcji przyjęte jest założenie, że w edukacji liczy się relacja nauczyciel–uczeń i istnieje potrzeba autorskiego doboru przez nauczyciela metod pracy oraz materiałów edukacyjnych – odpowiednio do potrzeb, możliwości i zainteresowań konkretnego ucznia, poznanego jak najlepiej. Organizacja pracy ADE jest inna niż w tradycyjnej szkole. Grupowanie uczniów może następować ze względu na ich potrzeby, predyspozycje, zainteresowania i zaawansowanie. Realizowanie zadań programowych może odbywać się w różnych miejscach, także na zewnątrz szkoły. Od oceniania ważniejsze jest motywowanie, wprowadzenie elementu twórczej rywalizacji, wspólne odkrywanie,

¹ Założenia Programu Dobrej Edukacji, 2013, <http://dokumenty.dobraedukacja.edu.pl/p/propozycje-kryteriow-oceny-i-metod.html>.

aktywne uczestnictwo w doborze zagadnień poruszanych na zajęciach, wyrażanie swoich opinii i prowadzenie dialogu z prowadzącymi zajęcia.

Uczniowie z nauki w Akademii Dobrej Edukacji mają wynieść przeświadczenie, że mamy wyjątkowe możliwości i zainteresowania, uczy się po to, aby znaleźć miejsce, w którym będziemy w przyszłości dobrze się czuć i funkcjonować. Dlatego poszczególni uczniowie planują i osiągają różne rezultaty z różnych dziedzin oraz chętnie dzielą się tym, co potrafią najlepiej. Przy realizacji swojej indywidualnej drogi edukacyjnej otrzymują wsparcie, aby budując swoją wewnętrzną motywację do rozwoju, odczuwać radość z postępów i osiągnięć swoich oraz koleżanek i kolegów.

Kilkuletnie doświadczenia pracy Akademii potwierdziły także, że dla dobrego funkcjonowania ucznia niezbędna jest opieka mentorska. Rolą mentora jest towarzyszenie uczniowi w jego osobistej drodze edukacyjnego rozwoju. Dzięki opiece mentorskiej każdy uczeń szkoły osiąga – na miarę własnych możliwości i zasobów – sukcesy w nauce i osobistym rozwoju, rozwija mocne strony, dąży do osiągnięcia dojrzałej osobowości psychospołecznej (Banach, 2015; Florek i Bojarska, 2016).

Celem Programu Dobrej Edukacji jest wykształcenie człowieka dobrze przygotowanego do życia, do kontynuowania nauki i do wykonywania pracy, takiej, która będzie dla niego źródłem poczucia sukcesu i satysfakcji. Tę odpowiedzialną postawę ucznia ma wspierać innowacyjne podejście do oceniania. Jest ono osadzone w personalizacji edukacji i oparte na indywidualnym podejściu do każdego ucznia (zob. tab. 1).

Tabela 1. Charakterystyka oceniania w pracy nauczyciela oraz w funkcjonowaniu ucznia (porównanie systemu tradycyjnego i edukacji spersonalizowanej)

Nauczyciel pracujący w tradycyjnym systemie edukacji	Nauczyciel realizujący edukację spersonalizowaną	Uczeń uczestniczący w procesie edukacji spersonalizowanej
Stawia wymagania dla klasy	Każdemu uczniowi stawia wymagania dostosowane do jego potrzeb, zainteresowań i możliwości	Spełnia wymagania dostosowane do jego potrzeb, zainteresowań i możliwości
Ewaluację i ocenianie przeprowadza dla klasy, efekty swojej pracy ocenia z perspektywy klasy	Ewaluacja służy weryfikacji realizowanego przez ucznia indywidualnego planu rozwoju, osiągnięciu indywidualnych celów, sprostaniu postawionym indywidualnie wymaganiom, osiągnięciu istotnego postępu bez mierzenia i wskazywania efektów jego pracy na tle grupy	Uczestniczy w ewaluacji pozwalającej na ocenę własnych postępów, dokonaniu samooceny, weryfikacji własnych planów edukacyjnych

Źródło: http://dobraedukacja.edu.pl/instytut/?page_id=5.

Ocenięcie pomagające rozwijać się

W realizowanym w Akademii Programie Dobrej Edukacji istotnymi w procesie oceniania elementami są:

1. IDER – Indywidualna Droga Edukacyjnego Rozwoju ucznia
2. Ocenianie bieżące w postaci opisowej informacji zwrotnej
3. Trymestralna Informacja Opisowa
4. Klasyfikacja końcowa i roczna.

1. Indywidualna Droga Edukacyjnego Rozwoju ucznia

Każdy uczeń, w sposób właściwy do wieku ucznia i jego możliwości percepcji, jest zapraszany do współpracy przy tworzeniu swojej Indywidualnej Drogi Edukacyjnego Rozwoju, tworzy swój plan zajęć, wybiera, czego chce się uczyć w większym zakresie. Zna obowiązujące go wymagania programowe i świadomie wybiera sposób uczenia się i formy współpracy z nauczycielami. Każdego roku we wrześniu dla każdego ucznia powstaje dokument, w którym zawarte są zarówno cele wynikające z wymagań programowych, jak i te wynikające z zainteresowań i potrzeb ucznia. Pozwala mu to uczyć się w sposób spersonalizowany.

2. Ocenianie bieżące w formie opisowej informacji zwrotnej

Sposób oceniania efektów pracy ucznia jest istotnym czynnikiem wpływającym na jego świadome i odpowiedzialne funkcjonowanie w szkole. W Akademii ocenianie bieżące polega na udzielaniu szczegółowej informacji zwrotnej. Stosowana jest forma oceniania, w której doceniane są pozytywne strony zamiast skupiania się na błędach, jednocześnie uczeń otrzymuje konkretne wskazówki do dalszej pracy w obszarach, w których jego kompetencje wymagają doskonalenia. Taka forma prowadzi do zadowolenia uczniów i motywuje ich do dalszej pracy.

Nauczyciele Akademii stosują różne sposoby bieżącego sprawdzania i testowania uczniów, które podobnie jak metody pracy na zajęciach, uzależnione są od przedmiotu. Polecane są: ciągła obserwacja ucznia oraz analiza wykonywania przez ucznia pracy zgodnie z kartą pracy; formułowanie zagadnień problemowych wymagających wyjaśnienia zjawisk; testy praktyczne, na których uczeń wykonuje polecenia i jednocześnie ma szansę na poprawę błędów i tym samym realne wykorzystanie poznanej wiedzy w praktyce; prezentacje multimedialne; gry edukacyjne (Kryszewska, 2014; Kryszewska i Florek, 2015).

3. Trymestralna Informacja Opisowa

Celem wewnętrznego, opisowego, trymestralnego oceniania, stosowanego w PDE, jest dobra informacja – dla ucznia i jego rodziców – na ile cele, które uczeń sobie postawił, są osiągnięte. Sporządzone oceny opisowe są podstawą refleksji ucznia o jego osiągnięciach w minionym trymestrze oraz dają podstawę, aby uczeń bardziej świadomie traktował założenia własnego indywidualnego planu rozwoju.

Ocenę opisową przygotowuje mentor na podstawie danych od nauczycieli oraz obserwacji ucznia. Istotny jest sposób przekazania Trymestralnej Informacji Opisowej – odbywa się ono podczas spotkania w składzie: uczeń, rodzic, mentor, dyrektor. Spotkanie to ma na celu podsumowanie trymestralnej pracy oraz

zaktualizowanie indywidualnego planu rozwoju ucznia na podstawie wniosków wynikających z przedstawianej oceny opisowej oraz z uwzględnieniem propozycji ucznia i rodziców.

Na podstawie otrzymanych opisowych trymestralnych informacji o tym, jak nauczyciele postrzegają wywiązywanie się przez ucznia ze swojego planu na dany trymestr, uczeń wraz ze swoim mentorem i rodzicami może zmodyfikować swój plan na kolejne trymestry – zarówno decydując o poszerzeniu tego planu, gdy uzna, że ocenił swoje aspiracje zbyt skromnie, jak i gdy widzi, że pomylił się, planując za dużo.

Rodzicom procedura ta pozwala zweryfikować wiedzę i wyobrażenia o specyfice pracy w Akademii, współuczestniczyć w planowaniu indywidualnej drogi edukacyjnego rozwoju dziecka oraz warunków jego udziału w proponowanych przez Akademię zajęciach edukacyjnych i wspomagających.

4. Ocenianie roczne

W klasach, w których wymagane są roczne oceny klasyfikacyjne wyrażone w stopniach, uczeń planuje także swoje oceny końcowe. Możliwe jest jednocześnie realizowanie różnych przedmiotów na różnym poziomie ze względu na zainteresowania, plany na przyszłość czy specjalne potrzeby edukacyjne ucznia.

We wczesnej edukacji ocena roczna jest oceną opisową, w klasach starszych obowiązują tradycyjne stopnie szkolne, przyznawane zgodnie z wymaganiami wynikającymi z podstawy programowej oraz kryteriami wynikającymi z realizowanego – z ewentualnym, odpowiednim dostosowaniem – Programu Dobrej Edukacji. Czynności służące ewaluacji pracy uczniów wykonywane są w sposób odmienny od tradycyjnego, zindywidualizowany, pozbawiony porównań.

W Akademii:

- a. każdemu uczniowi nauczyciel stawia wymagania dostosowane do jego potrzeb, zainteresowań, możliwości;
- b. informacja zwrotna służy weryfikacji osiągnięcia indywidualnych celów, sprostaniu postawionym wymaganiom, osiągnięciu istotnego postępu bez mierzenia i wskazywania efektów pracy ucznia na tle grupy;
- c. ewaluacja jest narzędziem współpracy ucznia i nauczyciela w dążeniu do osiągnięcia indywidualnych celów edukacyjnych.

Przyjęte założenia a prawo oświatowe

Realizowanie opisanych wyżej założeń w latach 2013–2015 opierało się na formule edukacji domowej. Wszyscy uczniowie Akademii przyjmowani byli do niej na podstawie wniosku rodziców o realizowanie obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki (w liceum) poza szkołą. Uczniowie na ogół codziennie chodzili do Akademii, ale nie było potrzeby prowadzenia tam – zgodnie z przepisami dotyczącymi szkół realizujących edukację domową – dokumentacji przebiegu nauczania i dokumentacji bieżącego oraz okresowego oceniania. Organizacja edukacji polegała na dobrym uzgodnieniu stosowanego sposobu pracy z rodzicami uczniów i na daniu wolności twórczym nauczycielom w poszukiwaniu jak najlepszych metod pracy (pracującym w przyjętej formule

z upoważnienia i w imieniu rodziców, a nie całego systemu edukacji), służących celom postawionym w Programie Dobrej Edukacji, zaś stosowana dokumentacja mogła być w pełni autorska. Formalnie poprawnie należało przede wszystkim prowadzić księgę uczniów, we wrześniu informować uczniów i rodziców o programowych wymaganiach, następnie prawidłowo organizować, przeprowadzać i dokumentować roczne egzaminy klasyfikacyjne.

Program Dobrej Edukacji obowiązujący w Akademii w 2013 roku tak opisywał ocenianie roczne:

Wymagany prawem roczny egzamin klasyfikacyjny poprzedza rozmowa komisji egzaminacyjnej z uczniem na temat jego edukacyjnej drogi rozwoju, jego opisowych ocen trymestralnych i jego samooceny. Uczeń może być oceniany z całych bloków programowych łącznie lub osobno z poszczególnych przedmiotów, szczególnie jeśli któryś przedmiot realizuje w zakresie rozszerzonym.

Komisja egzaminacyjna wystawia uczniowi końcową ocenę zamieszczaną na świadectwie. We wczesnej edukacji jest to ocena opisowa, w klasach starszych tradycyjnie stopnie szkolne, przyznawane zgodnie z wymaganiami wynikającymi z podstawy programowej oraz kryteriami wynikającymi z realizowanego – z ewentualnym, odpowiednim dla ucznia dostosowaniem – Programu Dobrej Edukacji. Zgodnie z nimi:

- a. Uczeń otrzymuje roczną ocenę celującą z danego przedmiotu, jeśli spełnia wymagania przewidziane Programem Dobrej Edukacji na dany rok oraz wymagania poszerzone, przygotowane specjalnie dla niego.
- b. Uczeń otrzymuje roczną ocenę bardzo dobrą z danego przedmiotu, jeśli spełnia wszystkie wymagania planu podstawowego Programu Dobrej Edukacji na dany rok.
- c. Uczeń otrzymuje roczną ocenę dobrą z danego przedmiotu, jeśli spełnia zdecydowaną większość wymagań przewidzianych dla niego Programem Dobrej Edukacji na dany rok.
- d. Uczeń otrzymuje roczną ocenę dostateczną z danego przedmiotu, jeśli spełnia przynajmniej wymagania planu koniecznego, przewidziane Programem Dobrej Edukacji na dany rok.
- e. Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, któremu nie udało się spełnić zaplanowanych na dany rok wymagań, ale jego wiedza mimo to może być uznana za wystarczającą do kontynuowania nauki.
- f. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań na żadną pozytywną ocenę – uczeń ma wtedy jeszcze prawo do otrzymania konkretnych zadań i wskazówek na wakacje oraz do egzaminu poprawkowego pod koniec sierpnia.

Takie formalne podejście powodowało możliwość codziennej pracy Akademii Dobrej Edukacji w całkowitym oderwaniu od tradycyjnego szkolnego procesu bieżącego oceniania. Uczniowie i rodzice od początku wiedzieli, że co trymestr dostaną jedynie informację opisową, zaś na koniec roku szkolnego uczniów czeka egzamin z przedmiotów, które w konkretnej klasie w danym roku obowiązują.

Grudzień 2015 roku okazał się punktem zwrotnym. Przede wszystkim zewnętrzne zmiany prawne stały się przyczyną zmiany formuły działania i rozwoju Akademii. Fakt, że od stycznia 2016 roku dotacja budżetowa na ucznia domowego została zredukowana rozporządzeniem wydanym w połowie grudnia o 40% (Dz.U. 2015

poz. 2294), spowodował przygotowanie w trybie pilnym zmian statutowych i wyjście z formuły domowej – jako domowi wykazywani już byli jedynie uczniowie faktycznie uczący się bez codziennego chodzenia do Akademii. Niepodjęcie takiej decyzji skutkowałoby po prostu bankructwem całego przedsięwzięcia. Wymagało to ogromnej mobilizacji, przygotowania wielu dokumentów, zaprowadzenia dokumentacji codziennej pracy i bieżącego oceniania. Musiała pilnie zmienić się też organizacja codziennej pracy, wcześniej nastawionej jedynie na końcowe egzaminy klasyfikacyjne, a w trakcie roku szkolnego bez różnych formalnych ograniczeń. Szczególnie w pracy ze starszymi uczniami taka formalna zmiana w trakcie roku dostarczyła wielu rozterek i pewnego braku spójności oddziaływań.

Rok szkolny 2016/2017 był poświęcony także opracowaniu na nowo wymagań programowych, gdyż pojawiły się najpierw projekty, a potem akty prawne zmieniające od kolejnego roku szkolnego strukturę systemu szkolnego i podstawę programową, oraz regulujących w zmieniony sposób jeszcze wiele innych kwestii dotyczących organizacji pracy szkół. Zmiany w systemie edukacji w Akademii potraktowano jako mobilizujący impuls do zintensyfikowania i przyspieszenia prac nad ciągle prowadzonym doskonaleniem realizowanej koncepcji edukacyjnej. Potrzeba przygotowania zmodernizowanego Programu Dobrej Edukacji – na podstawie dotychczasowych założeń i doświadczeń – wynikała jednak przede wszystkim z potrzeby dostosowania się do zmian prawnych wchodzących w systemie edukacji.

Każda zewnętrzna zmiana prawna wymaga starannej analizy i potem pisania dokumentów statutowych, programowych oraz wielu wewnętrznych procedur na nowo. Kadrze Akademii w codziennej pracy doskwierała trudność związana z koniecznością dokumentowania bieżącego oceniania oraz potrzebą proponowania rocznych ocen w stopniach bez końcowych egzaminów. Prowadzone były poszukiwania rozwiązań jak najbardziej zbieżnych z wcześniej przyjętymi założeniami, a jednocześnie zgodnych z obowiązującym prawem.

Przygotowując się do wdrażania zmienionych wymagań programowych dla szkoły podstawowej i nowej struktury szkolnej – nakazanej przez prawo w latach 2017/2018 i 2018/2019 (Dz.U. 2017 poz. 356) – zmieniono również kryteria rocznego oceniania. Zmieniony Program Dobrej Edukacji zawierał wyraźnie wyodrębnione wymagania konieczne, w wyniku zaś różnych doświadczeń z ocenianiem bieżącym ostatnio zaproponowano niżej zacytowane kryteria statutowe.

1. Roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych powinna brać pod uwagę spełnienie przez ucznia wymagań edukacyjnych podstawy programowej kształcenia ogólnego i wymagań przewidzianych Programem Dobrej Edukacji, a także obowiązujących go w pierwszym rzędzie wymagań koniecznych.
2. Począwszy od klasy IV szkoły podstawowej roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych przyznawane są w obowiązującej prawem skali – w odniesieniu do opanowania wymagań koniecznych przewidzianych dla konkretnego ucznia na dany rok. Wymagane jest:
 - a. na stopień dopuszczający – opanowanie najbardziej istotnej części wymagań koniecznych;
 - b. na stopień dostateczny – opanowanie najbardziej istotnej części i większości wymagań koniecznych;

- c. na stopień dobry – opanowanie zdecydowanej, przeważającej większości wymagań koniecznych;
 - d. na stopień bardzo dobry – opanowanie zdecydowanej większości wymagań koniecznych oraz wykazanie się także znajomością przynajmniej części wymagań programowych Programu Dobrej Edukacji wykraczających poza wymagania konieczne;
 - e. na stopień celujący – opanowanie zdecydowanej większości wymagań koniecznych oraz wykazanie się także znajomością większości wymagań programowych Programu Dobrej Edukacji wykraczających poza wymagania konieczne.
3. Naturalnym celem wspólnej pracy ucznia i nauczyciela jest dążenie do spełnienia przez ucznia wymagań programowych Programu Dobrej Edukacji, a przynajmniej wszystkich ustalonych dla ucznia wymagań koniecznych. **Ta wspólna praca powinna doprowadzić do zgodnego ustalenia w czerwcu, że uczeń spełnia wymagania minimum na stopień dobry lub bardzo dobry.**

Ma to wszystko na celu ocalenie pozytywnej motywacji wewnętrznej, a jednocześnie spełnienie wymagań prawnych dotyczących szkolnego oceniania i precyzyjniejsze rozmawianie z uczniem o obowiązujących go wymaganiach.

Kolejna redakcja wymagań na stopnie przyjęta dla Akademii to już kolejne podejście, wyglądające nieco odmiennie niż to pierwotne. Trzeba tu zwrócić uwagę na fakt, że ten opis towarzyszy zupełnie zmienionym wymaganiom programowym, powiązanych z istotnie zmienioną podstawą programową.

W trakcie roku szkolnego 2018/2019 konieczne będzie spojrzenie na ten opis jeszcze raz i być może sformułowanie go na nowo, gdyż konieczne będzie opracowanie nowych wymagań koniecznych powiązanych ze zmieniającą się od września 2019 roku podstawą programową dla liceum (Dz.U. 2018 poz. 467).

Nie tylko i nie przede wszystkim wnioski z ewaluacji dotychczasowej pracy powodują kolejne, ostatnio coroczne zmiany sformułowania realizowanych w Akademii założeń, ale przyczynia się do tego głównie zmieniające się co roku otoczenie prawne. Aby ocalić misję i wizję nietypowo zorganizowanej szkoły, starającej się jednak stale działać zgodnie z prawem oraz podążać za swoim uczniem, trzeba co roku dokonywać swoistej gimnastyki prawnej związanej z brzmieniem wszelkich wewnętrznych regulacji dotyczących codziennej pracy.

Gamifikacja w pracy Akademii

W roku szkolnym 2017/2018 do systemu pracy uczniów i nauczycieli w Akademii wprowadzony został element gry. Decyzja o tym spowodowana była poszukiwaniem z jednej strony ciekawego i zgodnego z prawem sposobu dokumentowania postępów uczniów, a z drugiej dalszego rozwijania metod pracy ukierunkowanych na wspieranie motywacji uczniów. Do tej metody zainspirowali Akademię m.in. **dr hab. Joanna Mytnik, prof. UG, oraz dr Wojciech Glac z Uniwersytetu Gdańskiego, którzy są autorami zgamifikowanych kursów dla studentów Wydziału Biologii i od kilku lat praktykują gamifikację.** Byli oni gośćmi pracowników ADE na etapie przygotowywania się do wprowadzenia gamifikacji edukacji w Akademii. W konsekwencji

w roku szkolnym 2017/2018 wszyscy uczniowie szkoły zostali zaproszeni do gry nazwanej „Turniej Akademios”. Realizacja celów edukacyjnych, informacje o wymaganiach, realizacja projektów, diagnoza osiągnięć i ocenianie zostały zapisane w *Księdze Reguł*. Każdy z członków szkolnej społeczności otrzymał w grze określony status i określone zadania. Na przykład grupy tworzące się w celu realizacji projektu rocznego (statutowy obowiązek ucznia ADE) zostały nazwane Gildiami, a uczniowie w *Księdze Reguł* w sposób następujący byli zachęceni do angażowania się w to działanie:

Cel zdecydowanie łatwiej i przyjemniej osiąga się w grupie niż w pojedynkę. Dlatego POSZUKIWACZE grupują się w GILDIE, w których razem rozwijają swoje TALENTY i PASJE, pomagając sobie nawzajem w zdobyciu Skarbu. Każdej GILDII przewodzi SZEFEK, a doradza OPIEKUN, który swoimi cennymi radami pomaga POSZUKIWACZOM wychodzić z opresji i trudności.

Gra rozwijała się w sposób zaplanowany w trakcie całego roku szkolnego. Na bieżąco prowadzono obserwacje mające na celu ocenę, jak funkcjonują wprowadzane kolejno fragmenty gry i jaki mają wpływ na procesy edukacyjne. Stałymi elementami pracy Akademii były przez cały rok cotygodniowe spotkania różnych gremiów uczniów i nauczycieli, których zadania wynikały z zasad gry. Każde z tych gremiów dyskutowało i zgłaszało swoje opinie, pomysły, obserwacje, a zespół sterujący na ich podstawie dokonywał różnych modyfikacji w grze, aby wyeliminować te jej elementy, które funkcjonowały niezgodnie z oczekiwaniami.

Jak gamifikacja zmieniła wcześniej opisane elementy szkolnego systemu oceniania?

1. IDER – Indywidualna Droga Edukacyjnego Rozwoju ucznia

IDER został uzupełniony o informacje dotyczące statusu początkowego ucznia w grze. Status ten wynikał z diagnozy poziomu umiejętności w trzech obszarach – język polski, matematyka, język angielski. Odpowiednio do statusu formułowane były cele do pracy nad uzupełnieniem wiedzy i umiejętności – podniesienie statusu bądź też plany związane z poszerzeniem wiedzy z tych dziedzin, w których uczeń posiada wysokie kompetencje i jest nimi zainteresowany.

2. Ocenianie bieżące w postaci opisowej informacji zwrotnej

Bieżąca ocena w postaci informacji zwrotnej została precyzyjnie zdefiniowana dla wszystkich przedmiotów. Zgodnie z regułami gry nauczyciele opracowali wymagania programowe w postaci listy szczegółowych osiągnięć, których spełnienie przez ucznia skutkowało zdobywaniem SPRAWNOŚCI w grze. Informacja o zdobyciu SPRAWNOŚCI stała się elementem koniecznym informacji zwrotnej. Początkowo reguły gry określały liczbę SPRAWNOŚCI, które można było zdobyć z każdego przedmiotu, a także minimalną liczbę SPRAWNOŚCI, którą powinien zdobyć uczeń w ciągu roku szkolnego. Praktyka pokazała, że taka standaryzacja nie sprawdza się i że liczba proponowanych do zdobycia i zdobywanych SPRAWNOŚCI powinna być dostosowana do przedmiotu i/lub metod współpracy nauczyciela z uczniami. Z tego powodu nastąpiła modyfikacja reguł gry dotyczących SPRAWNOŚCI.

Reguły gry przewidywały także zdobywanie przez uczniów TALENTÓW, które były powiązane z wynikami przeprowadzanej raz w roku w Akademii diagnozy profilowej. Głównym celem tego działania jest badanie kompetencji kluczowych oraz predyspozycji w podstawowych dziedzinach wiedzy – język polski, języki obce, matematyka, nauki społeczne, nauki przyrodnicze.

Na podstawie reguł gry przyznawano jeszcze uczniom PASJE, które mogły mieć związek zarówno ze szkolnymi, jak i pozaszkolnymi aktywnościami ucznia, także mogły być powiązane ze szkolnymi przedmiotami lub nie.

3. Trymestralna Informacja Opisowa

Informację o realizacji celów edukacyjnych w trymestrze uzupełniono o informacje dotyczące zdobytych przez ucznia TALENTÓW, SPRAWNOŚCI i PASJI. Jednakże była to zmiana formy, a nie zmiana jakościowa.

4. Klasyfikacja roczna

Zbiór zdobytych SPRAWNOŚCI, TALENTÓW i PASJI służył nauczycielom do podsumowania pracy ucznia i zaproponowania oceny końcowej.

„Turniej *Akademios*” był próbą uporządkowania sposobu motywowania i informowania o szkolnych wymaganiach. W ciągu roku mocno ewoluował, np. dość szybko ustalono, że nie ma żadnego znaczenia liczenie zdobywanych SPRAWNOŚCI, a żeby pozytywnie podsumować pracę, trzeba po prostu mieć świadomość, że przeważająca większość możliwych do zdobycia przez konkretnego ucznia SPRAWNOŚCI (przewidzianych dla ucznia wymagań) jest opanowana. Doszły w trakcie roku też nowe elementy, które się sprawdziły, jak indywidualne trymestralne rozmowy podsumowujące uczeń–nauczyciel, organizowane jeszcze przed podsumowaniem trymestru z udziałem mentora i dyrektora.

Nauczyciele i uczniowie dostrzegali, że zdarzały się sytuacje, w których SPRAWNOŚCI w sposób ukryty zaczynały funkcjonować jak stopnie, tzn. były zdobywane same dla siebie. Zdarzało się, iż uczniowie porównywali liczbę zdobytych sprawności, a samo ich zdobycie było ważniejsze od postępu w nauce czy rozwoju umiejętności. Nie było to zgodne z głównymi założeniami Programu Dobrej Edukacji i dotychczas przyjętym modelem funkcjonowania ucznia w Akademii. Dlatego nastąpiło szybkie wycofanie się z liczenia SPRAWNOŚCI i w kolejnym roku szkolnym uczniowie będą inaczej potwierdzać spełnienie wymagań programowych.

Po zebraniu opinii całej kadry oraz po konsultacji z przedstawicielami uczniów wnioskiem do realizacji w kolejnym roku szkolnym jest ustalenie dotyczące przygotowania spójnej dla wszystkich przedmiotów listy wymagań koniecznych, na podstawie której będą formułowane dla każdego ucznia spersonalizowane wymagania zapisane w jego IDER. Na bieżąco uczeń będzie w ciągu roku szkolnego otrzymywał informacje o spełnieniu kolejnych wymagań.

Wprowadzenie gry dało dobrą możliwość i powód kontynuowania w Akademii dialogu z uczniami na temat wymagań programowych i wynikających z nich celów indywidualnych ucznia zawiązanych z jego zainteresowaniami i planami na przyszłość. Celem społeczności Akademii jest dalsza praca nad

wpracowaniem jak najlepszych narzędzi tego dialogu, który wspiera budowanie wewnętrznej motywacji uczniów. Kadrze Akademii towarzyszy przekonanie, że uczeń świadomie zaangażowany w realizację swoich celów ma szansę osiągnąć najlepsze efekty edukacyjne i podążać drogą sukcesu.

Bibliografia

- Banach M., 2015, *Uczę się i odkrywam siebie – rola mentora w Akademii Dobrej Edukacji* [w:] K. Hall (red.), *II Konferencja Techniki Dobrej Edukacji. Personalizacja – wyzwania i narzędzia*, Instytut Dobrej Edukacji, Gdańsk 2015.
- Florek A., *Personalization in Education* [w:] P. Cieśla, W. Kopek-Putała, A. Baprowska (red.), *Proceedings of the 7th International Conference on Research in Didactics of the Science*, DidSci 2016, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2016.
- Florek A., *Założenia i praktyka edukacji spersonalizowanej w innowacyjnych szkołach – Akademii Dobrej Edukacji* [w:] A. Walosik, I. Żeber-Dzikowska (red.), *Edukacja przyrodnicza drogą podwyższania świadomości środowiskowej społeczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2017.
- Kryszewska H., Raport z badań w projekcie fundacji PZU, Program Dobrej Edukacji. Rozwój koncepcji programowej Gimnazjum i Liceum Akademii Dobrej Edukacji w Gdańsku, 2014.
- Kryszewska H., Florek A., *Badania dotyczące realizacji założeń Programu Dobrej Edukacji dla szkoły podstawowej* [w:] K. Hall (red.), *II Konferencja Techniki Dobrej Edukacji. Personalizacja – wyzwania i narzędzia*, Instytut Dobrej Edukacji, Gdańsk 2015.
- Program Dobrej Edukacji, Archiwum dokumentów programowych przyjętych na rok szkolny 2013/14, <http://dokumenty.dobraedukacja.edu.pl/> [dostęp: 16.07.2018].
- Program Dobrej Edukacji, aktualny, <http://dobraedukacja.edu.pl/institut/> [dostęp: 16.07.2018].
- Rozporządzenie MEN z 22 grudnia 2015 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2016 (Dz. U. poz. 2294).
- Rozporządzenie MEN z 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356).
- Rozporządzenie MEN z 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467).
- Strona internetowa Akademii Dobrej Edukacji w Gdańsku, <http://dobraedukacja.edu.pl/gdansk/>, [dostęp: 16.07.2018].
- Turniej Akademios, blog relacjonujący przebieg Turnieju: <http://turniej.dobraedukacja.edu.pl/> [dostęp: 16.07.2018].